DOI: 10.31359/2079-6242-2022-45-142
УДК 343.711.67

Б. А. Пазій, аспірант Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України

КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ КРАДІЖОК В УКРАЇНІ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Постановка проблеми. Випадки відтворення та існування того чи іншого виду злочинності, будучи схожими у своїх загальних і визначальних рисах й властивостях, тим не менше мають деякі відмінності, що вказують на особливості кожного конкретного виду злочинів. Це стосується й крадіжок, котрі у структурі злочинності є «унікальною» подію, оскільки характеризуються сукупністю тільки їм властивих ознак, що вирізняють їх як від інших злочинів загалом, так і від злочинів проти власності.

Однак, й усередині всієї маси крадіжок зустрічаються такі відмінності, що дозволяють здійснити їх групування як з науковою, так й суто утилітарною цілями, що матиме важливе значення для опрацювання запобіжних їм заходів. У цьому зв'язку неабиякого теоретичного й праксеологічного значення набуває саме процедура класифікації цих випадків в єдиному масиві фактів, що утворюють явище або процес як такий. Фактично йдеться про виокремлення елементів певної системи, що пов'язані системно-структурними зв'язками й відношеннями, утворюючи при цьому єдине полотно визначеного фрагменту об'єктивної дійсності, яким в даному випадку є дійсність кримінальна. Розуміння цього передбачає звернення до логічної процедури, або дослідницького методу, під назвою класифікація, яка традиційно розуміється як багаторівневий, послідовний поділ обсягу поняття з метою систематизації, поглиблення та отримання нових знань стосовно членів поділу[1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемою кримінально-правових і кримінологічних особливостей та класифікації крадіжок працювало й працює чимало вчених. У цій царині слід особливо наголосити на творчому внеску Н. О. Антонюк, А. М. Бабенка, О. М. Бандурки, В. С. Батиргареєвої, І. М. Даньшина, Ю. О. Дорохіної, А. П. Закалюка, П. С. Матишевського, М. І. Мельника, К. О. Павлишин, Г. С. Резніченко, В. В. Сташиса, В. Я. Тація, М. І. Хавронюка та ін.

Разом із тим сьогодні потрібно виділити ті риси, які особливо помітні в кримінологічній характеристиці цього явища саме в цей час, адже війна помітно вплинула на явище крадіжок. Цей вплив розкривається через низку особливостей, на яких доцільно зупинилися окремо.

Метою статті є, по-перше, встановлення на підставі поглибленого аналізу крадіжок, що вчиняються в умовах тривання в Україні воєнного стану, їх кримінологічних особливостей та, по-друге, здійснення класифікації крадіжок у їх загальному масиві.

Виклад основного матеріалу. Як і раніше, у структурі злочинності крадіжки тримають пальму першості. Проте слід відмітити, що протягом 2022 р. констатується їх значне зниження. Так, якщо у 2021 р. питома вага злочинів, передбачених ст. 185 КК, складала 35,3%, то за вказаний період лише кожен п'ятий злочин кваліфіковано за ст. 185 КК України (19,3%). Як бачимо, на їх рівень, без сумніву, вплинув комплекс чинників, зумовлених запровадженням у країні воєнного стану та веденням бойових дій. Можна стверджувати, що відчутне зниження цих правопорушень утричі свідчить про набуття аналізованим явищем кримінальної дійсності нової якості, що згодом може перетворитися на тенденцію. Однак до виявленого факту слід поставитися поки що як до робочої гі-

[1] Шинкарук В. І. (ред) *Філософський енциклопедичний словник* (Абрис, 2002) 283

потези у прогнозному баченні. Отже, при збереженні загальної лідируючої позиції крадіжок серед всіх інших злочинів, тим не менш зменшується показник їх частки у структурі загальної злочинності, що потребує аналізу й пояснення.

Далі. В умовах воєнного та надзвичайного стану крадіжка як протиправне суспільно небезпечне діяння набуває нового соціального звучання. Справа в тому, що люди, перебуваючи у стані постійного стресу, через крадіжки зазнають додатково ще й тягар матеріальних збитків. У такій ситуації втрачаються віра у здатність держави захистити пересічного громадянина від злочинних проявів та відновити справедливість, адже головний вектор життєдіяльності держави сьогодні є оборонним. Цей тягар матеріального характеру особливо відчувається, коли такі діяння вчинено на територіях, що безпосередньо примикають або знаходяться чи то у зоні лиха (не пов'язаного з веденням бойових дій), що однак зумовило запровадження надзвичайного стану, чи то ведення бойових дій (як у теперішній час), або є окупованими ворогом територіями. Тому нерідко формою протидії, своєрідної реакції з боку суспільства стає самосуд над правопорушниками як найшвидший спосіб негайної відплати за спричинене зло. Крім того, вчинення крадіжок у час, про який йдеться, свідчить про виникнення нової «генерації» вкрай безпринципних крадіїв, які, будучи обізнаними про випадки самосуду, тим не менш вдаються до додаткового ризику бути викритими і «покараними» безпосередньо на місці вчинення ними злочину. Тому є підстави стверджувати, що відбувається вкрай небезпечний процес зміцнення злочинного наміру та перетворення деяких правопорушників із банальних крадіїв на злочинців з, безумовно, підвищеним ступенем суспільної небезпечності.

«Незвична» обстановка зумовила й нові умови «роботи» крадіїв. Тут доцільно зазначити про дві діаметрально протилежні тенденції. З одного боку, перебування суспільства в неординарних умовах ускладнює доступ крадіїв до матеріальних цінностей, адже вживається чимало заходів щодо посилення зовнішнього контролю за ситуацією у громадах. До того ж спостерігається єднання членів громад, які залишилися у прифронтових зонах, перед обличчям чисельних загроз, однією з яких якраз є злочинність. Проте, з другого боку, у злочинців з'являється більш широкий спектр їх дій. У випадку зі збройною агресією мільйони українців вимушені поїхати зі своїх домівок. До речі, за останніми даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, сьогоднішня міграція з України – найбільша хвиля у світі від часів Другої світової війни: понад 7,9 млн людей покинули країну, а ще 5,9 млн є внутрішньо переміщеними особами, що становить понад третини населення України[1]. Майно багатьох із тих, хто покинув домівки, відповідно залишається без догляду. Так само без догляду залишились (особливо у перші тижні війни) торговельні заклади середнього та малого бізнесу. Для позначення останнього різновиду крадіжок в англійській мові навіть є особливе слово looting («лутінг»), яким визначають крадіжки з різних будівель після заворушень, рукотворних пожеж, інших техногенних катастроф[2]. У деяких американських штатах (Каліфорнія (Art. 463)[3], Іллінойс (Art. 24)[4], Північна Кароліна (§14–288.6)[5]) лутінг є окремим видом кримінального правопорушення.

Отже, руйнація житла громадян та будівель установ різного соціального призначення внаслідок артилерійських обстрілів, ракетно-бомбових і дронових ударів створює спокусу заволодіти тим майном, що залишається на місці вчинення кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Звісно, у суспільства під час таких випробувань, яких заходів зовнішнього контролю за ситуацією в населених пунктах воно б не вживало, просто не вистачає ані людських, ані матеріально-технічних ресурсів,

---

[1] 'Агресія РФ спричинила найбільшу хвилю біженців з часів Другої світової – ООН' (ZN, UA) <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/ahresija-rf-sprichinila-najbilshu-khvilju-bizhentsiv-z-chasiv-druhoji-svitovoji-oon.html> (дата звернення 15.04.2023)

[2] 'Вижу слово «лутеры» в новостях о беспорядках в США. Кто это такие? И чем они отличаются от обычных мародеров?' (Meduza) <https://meduza.io/feature/2020/06/03/vizhu-slovo-lutery-v-novostyah-o-besporyadkah-v-ssha-kto-eto-takie-i-chem-oni-otlichayutsya-ot-obychnyh-maroderov> (дата звернення 15.04.2023)

[3] California Penal Code – Analysis of Crimes by Section Number. URL: https://www.shouselaw.com/ca/defense/penal-code/.(дата звернення 15.04.2023)

[4] Offense Code Index – Illinois State Police. URL: https://isp.illinois.gov/StaticFiles/docs/LawEnforcementResources/Offense%20Code%20Index%20(Effective%20July%201,%202020).pdf. (дата звернення 15.04.2023)

[5] Smith J. Bradley. 'Defenses to Looting and Trespassing During a Protest in North Carolina' <https://www.charlottecriminallawyer-blog.com/defenses-to-looting-and-trespassing-during-a-protest-in-north-carolina/>; North Carolina Code – General Statutes § 14–288.6. Looting; trespass during emergency. URL: https://law.justia.com/codes/north-carolina/2005/chapter_14/gs_14–288.6.html. (дата звернення 15.04.2023)

щоб убезпечити від пограбувань майно, що залишилося на місці руїн.

Окрему проблему складають крадіжки, що вчиняються військовослужбовцями армії ворога та іншими особами, що беруть участь на боці ворога. Національні та зарубіжні інформаційні видання буквально рясніють від повідомлень про випадки викрадення майна українських громадян та установ й організацій[1]. Масштаби деяких викрадень просто вражають. Так, видання The Washington Post з посиланням на голову Державного агентства України з управління зоною відчуження Є. Крамаренка повідомляло, що російські військові завдали Чорнобильській АЕС збитків у розмірі понад 135 млн доларів. Було викрадено або знищено 698 комп'ютерів, 344 машини, 1500 дозиметрів, а також майже все протипожежне обладнання, яке потрібне для боротьби з лісовими пожежами в зоні відчуження. Частина устаткування, за даними GPS-датчиків, знаходиться на території Білорусі, вздовж кордону[2].

Проте є нечастими випадки відкриття кримінальних проваджень стосовно російських окупантів, винних у викраденнях майна. Напевно, це пояснюється пріоритетністю інших завдань, що постають сьогодні перед українською владою, а так само процесуальними складнощами, що виникають у слідства навіть якщо військовослужбовці та інші особи ворожої сторони потрапляють у полон.

Новою сферою злочинного «промислу» крадіїв від початку війни стали об'єкти, пов'язані із процесом евакуації людей, який триває інколи достатньо значний час і охоплює великі відстані. Під такими об'єктами ми розуміємо вокзали, наземний транспорт далекого прямування, місця, де люди зупинялися для відпочинку, прямуючи до нового притулку, безпосередньо нове місце проживання тощо. Як правило, евакуація означає велике скупчення людей в одному місці чи то на транспорті, чи то у місцях тимчасового притулку та ін. Всі ці локації ми свідомо розглядаємо разом, адже всі вони суть єдиного процесу переміщення великої маси населення нашої країни, викликаного збройної агресією рф проти України. І хоча виділення такого різновиду крадіжок, на перший погляд, є дещо умовним, адже різні ситуації вчинення злочину, різні локації злочинної події, проте «ідея» їх вчинення одна – крадіжки вчиняються під час переміщення великої маси людей і багажу, а також в умовах складної адаптації евакуйованих осіб на новому місці. Отже, крадіжки, що вчиняються стосовно майна людей, які перебувають у русі або на новому місці проживання, – новий прояв у структурі крадіжок, що заслуговують на окрему увагу та вивчення. Не виключено, що багаж, особистісні речі, гроші, документи та ін. стають так само предметом «цікавості» крадіїв, що «працюють» на транспорті, у місцях скупчення, тимчасового відпочинку людей.

Воєнний стан, за свідченням самих крадіїв, значно утрудняє збут викраденого. Звісно ж, тут йдеться не про гроші, а про ті традиційні речі (ювелірні прикраси, побутова техніка, мобільні телефони, одяг та ін.), каналом збуту яких є саме особи, для котрих походження цих речей є цілком очевидним. У свою чергу, викрадене майно, яке зловмисники намагаються реалізувати через різні торгівельні Інтернет-платформи, одразу упізнається потерпілими, деякі з яких, до речі, не очікуючи результатів розслідування правопорушень, намагаються самостійно знаходити їх за допомогою кіберпростору. Так, у березні-квітні місяці 2022 р. у Харкові з десятків пограбованих кіосків «Аттика» злочинці поряд із продуктами харчування та сигаретами викрадали кофейні апарати значної вартості. Потім ця техніка розмішувалась для продажу на торгівельному Інтернет-майданчику «ОЛХ». Господар цих апаратів – потерпілий П., який надавав їх в аренду для обслуговування на-

[1] Див., наприклад: Katie Balevic. 'Russian troops are trying to sell looted Ukrainian goods in Belarus, Ukrainian defense ministry says.' (The Business Insider, Apr. 3. 2022) <https://www.businessinsider.in/international/news/russian-troops-are-trying-to-sell-looted-ukrainian-goods-in-belarus-ukrainian-defense-ministry-says/articleshow/90615175.cms>; Shaun Walker. 'After Russians' retreat, scarred Ukrainian village recounts month of terror' (The Guardian. Apr. 9. 2022) <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/09/after-russians-retreat-scarred-ukrainian-village-recounts-month-of-terror>; Карловський Д. 'Завдяки одному окупанту-мародеру з Air Pods українці відстежують переміщення військ РФ' (Українська правда, 18 квітня 2022) <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/18/7340540/>; 'Самая полная карта мародеров' (Медиазона. 26 мая 2022) <https://zona.media/article/2022/05/26/marauders>; Корогодський Ю. 'Російські мародери скаржаться, що вкрадене майно забирають у них інші окупанти' <https://lb.ua/society/2022/04/03/512117_rosiyski_ maroderi_ skarzhatsya_shcho.html>; Перун В. 'На розгромленій під Снігурівкою позиції росіян знайшли крадені пральні машини та боєкомплект' <https://lb.ua/society/2022/11/13/535762_rozgromleniy_pid_snigurivkoyu.html>; та ін. (дата звернення 15.04.2023)

[2] Max Bearak and Serhiy Morgunov. 'In Chernobyl's delicate nuclear labs, Russians looted safety systems' (The Washington Post, 2022 June 2). < https://www.washingtonpost.com/world/2022/06/02/ukraine-chernobyl-damage-done-by-russians/.> (дата звернення 15.04.2023)

селення безпосередньо у зазначених точках торгівлі, під час розмови з ним розповів, що одразу почав самостійний пошук викраденого майна на платформі ОЛХ. У такий спосіб на момент розмови він вже знайшов тридцять агрегатів із майже п'ятидесяти[1].

У спеціальній літературі, присвяченій боротьбі зі злочинністю, нерідко зустрічається поділ крадіжок на певні види. До того ж певне уявлення про градацію таємного викрадення чужого майна нам дає й закон про кримінальну відповідальність. Так, якщо звернутися до тексту ст. 185 КК, аналізуючи основний склад злочину та його кваліфікуючі ознаки, то можна з'ясувати, що йдеться принаймні про такі види крадіжок, як проста крадіжка; крадіжка, вчинена повторно; крадіжка, вчинена за попередньою змовою групою осіб; крадіжка, поєднана з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище; крадіжка, що завдала значної шкоди потерпілому, та крадіжка, вчинена у великих або особливо великих розмірах; крадіжка, вчинена в умовах воєнного або надзвичайного стану; крадіжка, вчинена організованою групою. Звісно ж, про будь-яку «чисту» класифікацію у цьому разі слід говорити лише умовно, адже акцент на різних видах цих правопорушень тут зроблено лише у цілях задоволення потреб практики у кримінально-правовій кваліфікації вчиненого, виходячи з особливостей чи то кількості учасників злочинної події, чи то місця такої події, чи то обстановки вчинення правопорушення та ін. До того ж цілком очевидно, що в одному правопорушенні може спостерігатися збіг одразу кількох кваліфікуючих ознак, як-от: вчинення крадіжки організованою групою осіб в умовах воєнного стану та з проникненням у житло, що спричинила значну шкоду потерпілому. Цей збіг, як відомо, знаходить відображення у формулі кримінально-правової кваліфікації вчиненого. Що стосується нашої наукової розвідки, то відправною точкою в ній виступає кримінологічний аналіз тих крадіжок, що вчиняються в умовах воєнного або надзвичайного стану. У свою чергу, метою кримінологічного вивчення цього явища є спроба подальшої класифікації саме тих викрадень, що вчинені у такий час.

Воєнний або надзвичайний стан призводить до виникнення тих ситуацій протиправних дій, які навряд чи можливі у той час, що характеризується поступовим розвитком суспільства та нормальним перебігом подій. Це дозволяє дійти висновку про окремий розгляд деяких нових ситуацій вчинення крадіжок, що помітні у структурі злочинності або на які потрібно зробити особливий наголос у такий період, яким характеризується сьогоденне життя в Україні. Йдеться, по-перше, про розкрадання майна на місцях зруйнованих будівель; по-друге, про розкрадання майна прямо під час повітряної тривоги або в епіцентрі бойових дій під час обстрілів із житла осіб, які залишили місце свого проживання, рятуючись від обстрілів та бомбардувань у бомбосховищах, або із приміщень магазинів, установ тощо у таких самих умовах (ситуаціях); по-третє, про розукомплектування автотранспорту, залишеного володільцями, що виїхали з населених пунктів, навіть на автостоянках; по-четверте, про крадіжки вантажу, паливно-мастильних матеріалів, гуманітарної допомоги та ін. із залізничного та ін. транспорту; по-п'яте, про крадіжки особистого майна у місцях, пов'язаних з евакуацією населення України (приміщення вокзалів, потяги, автобуси, місця відпочинку на шляху прямування тощо). На наш погляд, безумовно, слід піддати вивченню ті випадки, коли крадії, нехтуючи навіть власною безпекою, «працюють» в умовах обстрілів, тривання комендантської години, проведення заходів антитерористичної спрямованості та ін., адже подібні випадки ніколи раніше не вивчалися (мається на увазі у період історії незалежної України). До того ж особа подібних крадіїв заслуговує на поглиблений аналіз, оскільки навіть незважаючи на відчутне посилення кримінальної відповідальності та вживання заходів, що покликані ускладнити вчинення правопорушень як таких, вони вдаються до вчинення злочинів, нерідко перетворюючи це зайняття на злочинний промисел.

Крім того, воєнний стан накладає свій відбиток на розподіл та види крадіжок територією України. Цілком очевидно, що кількість й характер цих злочинних проявів залежить від наближення до театру воєнних дій та оперативної обстановки, що здатна змінюватися щодня. З огляду на це доцільно всі крадіжки так само поділити на: 1) ті, що мають місце на окупованих росією українських територіях; 2) ті, що вчиняються на деокупованих територіях або поблизу лінії бойового зіткнення; 3) ті, що мають місце на територіях, віддалених від такої лінії. Цілком зрозуміло, що більш за все зазнала

[1] *Примітка.* Фрагмент бесіди с потерпілим П. (травень 2022 р.).

змін криміногенна обстановка на перших із двох перелічених територіях. Наприклад, на прифронтових територіях (особливо в активній фазі обстрілів), територіях, що перебувають під окупацією або нещодавно звільнених, здебільшого не функціонує громадський транспорт, який стає місцем події кишенькових крадіжок. Із цього можна зробити висновок, що кількість останніх зазнає змін у бік зменшення. У той самий час на територіях, що знаходяться на певній відстані від воєнних подій, транспорт функціонує у штатному режимі, тому рівень таких злочинних проявів є більш «стабільним».

Разом із тим ті регіони, що піддаються руйнуванню, найбільше страждають від крадіжок, що отримали у народі назву мародерства, виявляюсь природним супутником ведення воєнних дій. Тут потерпає від крадіжок й майно конкретних людей, й майно підприємств, установ, організацій. Недаремно навіть у ЗМІ відмічається, що в Україні побільшало жертв «домушників»: наприклад, у серпні 2022 р. кількість квартирних крадіжок зросла на 26% порівняно з липнем, коли було зафіксовано 416 таких випадків[1].

Мають певні особливості й крадіжки, що вчиняються представниками армії ворога. Ця особливість, окрім іншого, пов'язана із місцем (а правильніше територією) їх вчинення. Адже вчинення крадіжок цими особами є можливим на окупованих територіях або у місцях безпосереднього ведення бойових дій. Таким чином, має практичне значення класифікація крадіжок, побудована за регіональною ознакою.

Висновки. Кримінологічне вивчення крадіжок, що вчиняються під час воєнного або надзвичайного стану, дозволяє виділити низку особливостей цих правопорушень. Ці особливості у цілому свідчать про те, що крадіжки як явище кримінальної дійсності набувають нової якості та нового соціального звучання, що позначається як на способах їх вчинення, так і на морально-психологічних рисах тих, хто вдається до вчинення аналізованих правопорушень. Отже, особливості зазначених правопорушень полягають у такому: 1) недивлячись на переважання крадіжок у структурі загальної злочинності, протягом 2022 р. констатується їх значне зниження – лише кожен п'ятий злочин кваліфіковано за ст. 185 КК України (19,3%); 2) через вчинення крадіжок потерпілі, що перебувають і без цього у стані постійного стресу через ведення у країні бойових дій, зазнають ще й додаткового тягаря матеріальних збитків, що підриває їх віру у здатність держави захистити пересічного громадянина від злочинних проявів та відновити справедливість; 3) вчинення крадіжок у воєнний час свідчить про виникнення нової «генерації» вкрай безпринципних крадіїв, що є відбиттям вкрай небезпечного процесу зміцнення злочинного наміру, навіть незважаючи на обстановку запровадженого у країні воєнного стану; 4) «незвична» обстановка зумовлює нові умови «роботи» крадіїв – з одного боку, ускладнений доступ крадіїв до матеріальних цінностей через вживання заходів щодо посилення зовнішнього контролю за ситуацією у громадах, а з другого боку, поява більш широкого спектра їх дій (вільний доступ до майна, що знаходиться без догляду на місцях зруйнованих агресором будівель, залишені українцями домівки, blackout, скупчення в одному місці великої кількості людей під час евакуації та ін.); 5) поява у структурі правопорушень проти власності крадіжок, що вчиняються військовослужбовцями армії ворога або іншими особами, що беруть участь на боці ворога; 6) опанування нових способів збуту крадіями викраденого, замість «традиційних»; 7) тощо.

У структурі крадіжок, що вчиняються в умовах воєнного стану, доцільно виділити такі їх види: а) розкрадання майна на місцях зруйнованих будівель; б) розкрадання майна під час повітряної тривоги або в епіцентрі бойових дій під час обстрілів із житла осіб, які залишили місце свого проживання, рятуючись від обстрілів та бомбардувань у бомбосховищах, або із приміщень магазинів, установ тощо у таких самих умовах (ситуаціях); в) розукомплектування автотранспорту, залишеного володільцями, що виїхали з населених пунктів; г) крадіжки вантажу, паливно-мастильних матеріалів, гуманітарної допомоги та ін. із залізничного та ін. транспорту; д) крадіжки особистого майна у місцях, пов'язаних з евакуацією населення України (приміщення вокзалів, потяги, автобуси, місця відпочинку на шляху прямування тощо). Крім того,

Крім того, з огляду на наближення населених пунктів до театру воєнних дій та залежно від оперативної обстановки крадіжки можуть бути поділені на: 1) ті, що мають місце на окупованих укра-

[1] Приходько Б. 'В Украине резко выросло число квартирных краж. Топ-6 способов защититься от «домушников»' < https://ubr.ua/ukraine-and-world/v-ukraine-rezko-vyroslo-chislo-kvartirnyh-krazh-top-6-sposobov-zashhititsya-ot-domushnikov> (дата звернення 15.04.2023)

їнських територіях; 2) ті, що вчиняються на деокупованих територіях або поблизу лінії бойового зіткнення; 3) ті, що мають місце на територіях, віддалених від такої лінії.

REFERNCES

List of legal documents

Legislation

1. California Penal Code – Analysis of Crimes by Section Number. URL: https://www.shouselaw.com/ca/defense/penal-code/. (in English)
2. 2005 North Carolina Code – General Statutes § 14–288.6. Looting; trespass during emergency. URL: https://law.justia.com/codes/north-carolina/2005/chapter_14/gs_14–288.6.html. (in English)
3. Offense Code Index – Illinois State Police. URL: https://isp.illinois.gov/StaticFiles/docs/ LawEnforcementResources/Offense%20Code%20Index%20(Effective%20July%201,%202020).pdf. (in English)

Bibliograpfy

Edited books

1. Shynkaruk V. I. (red) Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary] (Abrys, 2002) 283 (in Ukrainian)

Websites

2. Balevic K. 'Russian troops are trying to sell looted Ukrainian goods in Belarus, Ukrainian defense ministry says' (*T*he Business Insider*,* Apr. 3. 2022) <https://www.businessinsider.in /international/news/russian -troops-are-trying-to-sell-looted-ukrainian-goods-in-belarus-ukrainian-defense-ministry-says/articleshow/90615175.cms.> (in English)
3. 'Defenses to Looting and Trespassing During a Protest in North Carolina' <https://www.charlottecriminallawyer-blog.com/defenses-to-looting-and-trespassing-during-a-protest-in-north-carolina/> (in English)
4. Shaun Walker. 'After Russians' retreat, scarred Ukrainian village recounts month of terror' (The Guardian*,* Apr. 9. 2022) <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/09/after-russians-retreat-scarred-ukrainian-village-recounts-month-of-terror> (in English)
5. Max Bearak and Serhiy Morgunov 'In Chernobyl's delicate nuclear labs, Russians looted safety systems' (The Washington Post, 2022. June 2) <https://www.washingtonpost.com/ world/2022/06/02/ukraine-chernobyl-damage-done-by-russians/> (in English)
6. Prykhodko B. 'V Ukrayne rezko vыroslo chyslo kvartyrnыkh krazh. Top-6 sposobov zashchytytsia ot «domushnykov»' [In Ukraine, the number of burglaries has sharply increased. Top 6 ways to protect yourself from burglars] < https://ubr.ua/ukraine-and-world/v-ukraine-rezko-vyroslo-chislo-kvartirnyh-krazh-top-6-sposobov-zashhititsya-ot-domushnikov> (in Russian)
7. Karlovskyi D. 'Zavdiaky odnomu okupantu-maroderu z Air Pods ukraintsi vidstezhuiut peremishchennia viisk RF' [Thanks to one marauding occupier with Airpods, Ukrainians track the movement of Russian troops] (Ukrainska pravda, 18 kvitnia 2022) <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/18/7340540/> (in Ukrainian)
8. 'Samaia polnaia karta maroderov' [The most complete map of marauders] (Medyazona. 26 maia 2022) <https://zona.media/article/2022/05/26/marauders> (in Russian)
9. Korohodskyi Yu. 'Rosiiski marodery skarzhatsia, shcho vkradene maino zabyraiut u nykh inshi okupanty' [Russian looters complain that the stolen property is taken from them by other occupiers] <https://lb.ua/society/2022/04/03/512117_rosiyski_ maroderi_skarzhatsya_shcho.html> (in Ukrainian)
10. Perun V. 'Na rozghromlenii pid Snihurivkoiu pozytsii rosiian znaishly kradeni pralni mashyny ta boiekomplekt' [Stolen washing machines and ammunition were found at the destroyed Russian position near Snigurivka] <https://lb.ua/society/2022/11/13/535762_rozgromleniy_pid_snigurivkoyu.html> (in Ukrainian)
11. 'Ahresiia RF sprychynyla naibilshu khvyliu bizhentsiv z chasiv Druhoi svitovoi – OON' [The aggression of the Russian Federation caused the largest wave of refugees since the Second World War – UN] (ZN, UA) <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/ahresija-rf-sprichinila-najbilshu-khvilju-bizhentsiv-z-chasiv-druhoji-svitovoji-oon.html> (in Ukrainian)
12. 'Vyzhu slovo «lutery» v novostiakh o besporiadkakh v SShA. Kto эto takye? Y chem ony otlychaiutsia ot obыchnыkh maroderov?' [I see the word «looters» in the news about the riots in the United States. Who are they? And how do they differ from ordinary marauders?] (Meduza) <https://meduza.io/feature/2020/06/03/vizhu-slovo-lutery-v-novostyah-o-besporyadkah-v-ssha-kto-eto-takie-i-chem-oni-otlichayutsya-ot-obychnyh-maroderov> (in Russian)

Пазій Б. А.

Кримінологічні особливості та класифікація крадіжок в Україні, що вчиняються в умовах воєнного або надзвичайного стану.

У статті за результатами поглибленого кримінологічного вивчення крадіжок, що вчиняються під час воєнного або надзвичайного стану, наводиться низка особливостей цих правопорушень, які свідчать про те, що крадіжки як явище кримінальної дійсності набувають нової якості та нового соціального звучання. Серед таких особливостей слід відмітити, зокрема, виникнення нової «генерації» вкрай безпринципних крадіїв, які вчиняють злочини, навіть незважаючи на обстановку запровадженого у країні воєнного стану; ускладнений доступ крадіїв до матеріальних цінностей через вживання заходів щодо посилення зовнішнього контролю за ситуацією у громадах з одночасним розширенням «переліку» ситуацій, використовуючи які стає можливим вчинення крадіжок; поява крадіжок, що вчиняються військовослужбовцями армії ворога або іншими особами, що беруть участь на боці ворога; тощо. Проводячи класифікацію крадіжок, доцільно виділити, зокрема, такі їх різновиди: а) розкрадання майна на місцях зруйнованих будівель; б) розкрадання майна під час повітряної тривоги або в епіцентрі бойових дій під час обстрілів із житла осіб, які залишили місце свого проживання, або з приміщень установ та організацій; в) розукомплектування залишеного володільцями автотранспорту; г) крадіжки вантажу, паливно-мастильних матеріалів, гуманітарної допомоги та ін. із залізничного та ін. транспорту; д) крадіжки особистого майна у місцях, пов'язаних з евакуацією населення України.

Ключові слова: *воєнний або надзвичайний стан, крадіжка, кримінологічні особливості правопорушень, класифікація.*

Paziy B. A.

Criminological features and classification of thefts in Ukraine committed under conditions of war or state of emergency.

The article, based on the results of an in-depth criminological study of thefts committed under conditions of war or state of emergency, a number of features of these offenses are given, which indicate that thefts as a phenomenon of criminal reality acquire a new quality and a new social tone. Among such features, it should be noted, in particular, the emergence of a new «generation» of extremely unscrupulous thieves who commit crimes, even despite the situation of martial law introduced in the country; difficult access for thieves to material values due to the use of measures to strengthen external control over the situation in communities with the simultaneous expansion of the «list» of situations, using which it becomes possible to commit theft; the occurrence of thefts committed by servicemen of the enemy's army or by other persons participating on the side of the enemy; etc. When classifying thefts, it is appropriate to distinguish, in particular, the following types: a) theft of property at the sites of destroyed buildings; b) theft of property during an air alarm or in the epicenter of hostilities during shelling from the homes of persons who have left their place of residence, or from the premises of institutions and organizations; c) decommissioning of motor vehicles left by the owners; d) theft of cargo, fuel and lubricants, humanitarian aid, etc. from the railway, etc. transport; e) theft of personal property in places connected with the evacuation of the population of Ukraine.

Key words: *conditions of war or state of emergency theft, criminological features of offenses, classification.*

Стаття надійшла до редакції:20.04.2023 р.
Прийнята до друку: 10.05.2023 р.